

Âmine'nin mezarını açıp kemiklerini yanlarında götürme fikrini ortaya atmışlardır. Hatta Ebû Süfyan'ın karısı Hind, bu kemiklerin her birinin esir olacak her insan için birer fidye olabileceği görüşünü ileri sürmüştür. Ancak Ebû Süfyan'ın ileri gelen Kureysliler'le görüşmesinden sonra böyle bir davranışın doğru olmayacağına karar verilmiştir (Vâkıdî, I, 206; Belâzürî, I, 95).

Hicretin 6. yılında (628) Hz. Peygamber Hudeybiye'ye giderken Ebvâ'ya uğradı ve, "Allah, annesinin kabrini ziyaret etmesi için Muhammed'e izin vermiştir" dedi. Sonra da annesinin kabrine gitti, kabri düzeltti ve ağladı; onun ağladığını gören sahâbîler de ağladılar. Kendisine niçin ağladığı sorulunca, "Annemin şefkat ve merhameti gözümün önüne geldi de onun için ağladım" cevabını verdi. Bu bilgiyi nakleden İbn Sa'd, Hz. Peygamber'in annesi için mağfiret dilemesine izin vermediğini, fakat annesinin kabrini ziyarete müsaade edildiğini belirten bir hadisi nakleder (*et-Tabakât*, I, 116-117; hadis için bk. Müslim, "Cenâ'iz", 105, 106). Kâmil Miras, Hz. Peygamber'e istiğfar için izin verilmemesinin annesinin kâfir olarak öldüğü anlamına gelmediğini, Hz. Peygamber'in anne ve babasının peygamberlik dönemine yetişemeyen fetret ehlinde olduklarını belirtir (*Tecrid Tercemesi*, IV, 536-552; ayrıca bk. FETRET).

Ebvâ'da, Hz. Peygamber'in Vedâ hacca giden giderken namaz kıldığı Remâde Mes-cidi bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Megâzî", I, "Cihâd", 146; Müslim, "Cenâ'iz", 105, 106; Vâkıdî, *el-Megâzî*, I, 2, 11-12, 206; II, 576, 577, 578; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 168; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 116-117; II, 8; İbn Şebbe, *Târîhu'l-Medîneti'l-münevve-re*, I, 117-120; Belâzürî, *Ensâb*, I, 94-95; Bekrî, *Mu'cem*, I, 102; III, 954; Süheylî, *er-Ravzü'l-ünûf*, II, 184-188; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, I, 79-80; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, II, 279-281; Fîrûzâbâdî, *el-Megâribü'l-mütâbe fî me'âlimi tâ-be* (nşr. Hamed el-Câsir), Riyad 1389/1969, s. 5-6; *Tecrid Tercemesi*, IV, 536-552; Diyarbekrî, *Târîhu'l-hamîs*, I, 229-238; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, II, 347; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, IX, 652; Muhammed Hamidullah, *el-Veşâ'îku's-siyâsiyye*, Beyrut 1403/1983, s. 266-267; Köksal, *İslâm Tarihi* (Mekke), Ankara 1966, s. 62-63; a.e. (Mekke), 2. bs., II, 52-53, 55; a.e. (Medine), II, 30; III, 50; VI, 129; X, 230; Âtik b. Gays el-Belâdî, *Qalbü'l-Hicâz*, Mekke 1405/1985, s. 124-131; Muhammed Muhammed Hasan Şürâb, *el-Me'âlimü'l-esîre fî's-sünne ve's-sîre*, Dimaşk 1411/1991, s. 17; F. Buhl, "Ebvâ", *IA*, IV, 103; W. Montgomery Watt, "al-Abwâ", *El*² (Fr.), I, 173; Bekir Topaloğlu, "Âmine", *DİA*, III, 64.

MUSTAFA FAYDA

EBYÂRİ

(البيارى)

Abdülhâdî Necâ b. Rıdvân
b. Muhammed el-Ebyârî
(ö. 1305/1888)

Mısırlı edip ve yazar.

1236 (1821) yılında Aşağı Mısır'da Garbiye vilâyetinde bulunan Ebyâr'da doğdu. İlk bilgileri babasından edindikten sonra Ezher'de tahsil gördü. Burada Muhammed ed-Demenhûrî, İbrâhim el-Bâcûrî, Muhammed İliş, İbrâhim es-Sekkâ, Ahmed el-Mersafî gibi âlimlerden ders aldı. Kısa zamanda ilim ve faziletiyle kendisini kabul ettiren Ebyârî, Hidiv İsmâil Paşa tarafından çocuklarının eğitimiyle görevlendirildi. İsmâil Paşa'dan sonra oğlu Tefvîk Paşa da çocuklarını eğitime işini ona verdi, aynı zamanda kendisinin hususi imamı ve müftüsü olarak vazifelendirdi. Ebyârî, bu görevleri sırasında evinde ve Ezher Üniversitesi'nde ders vererek aralarında Hasan et-Tavîl ve Muhammed el-Besyûnî'nin de bulunduğu birçok ilim adamı yetiştirdi. 18 Zilkade 1305 (27 Temmuz 1888) tarihinde Kahire'de vefat etti.

Eserleri. Ebyârî'nin çeşitli konulara dair kırk dolayında eseri mevcut olup başlıcaları şunlardır: 1. *Nefhatü'l-ekmâm fî müşelleşi'l-kelâm*. Arapça'da üç hareke ile de okunabilen ve üç ayrı mânaya gelen kelimelere dairdir. *Hüsnü'l-be-yân fî nazmi müstereki'l-Kur'ân ve Tarfetü'r-rebî' fî nazmi envâ'il-bedî'* adlı eserleriyle birlikte basılmıştır (Kahire 1276). 2. *en-Necmü's-sâkıb fî'l-mu-ğâkeme beyne'l-Bircis ve'l-Cevâ'ib* (Kahire 1279). el-Cevâib matbaası sahibi Fâris eş-Şidyâk ile Bircîs matbaası sahibi Süleyman el-Harîrî et-Tünusî arasında dil konusunda uzun süre devam eden ilmî bir tartışma sebebiyle bu hususta hakemlik yapmak üzere yazdığı bir eserdir. 3. *Su'ûdü'l-me'âli li-su'ûdi'l-mu-ğâli* (I-II, Bulak 1282). Hidiv İsmâil Paşa'ya ithaf edilen eser Mısır kâhinleri, Hulefâ-yi Râşidîn ve insan vücudundaki ah-lât-ı erbaa (sarı safra, kara safra, balgam ve kan) konularını ihtiva eden giriş kısmından sonra kırk bir ilme dair meseleleri bunlarla ilgili lugazlarla ele alır. 4. *Neylül-emânî fî tavzîhi Muqaddime-ti'l-Kastallânî* (Kahire 1295, 1325; *İrşâ-dü's-sârî*'nin kenarında). Ezher'de Buhârî'nin *el-Câmî'u's-şâhih*'ini okuttuğu sırada dostları ve talebelerinin arzusu üzerine yazdığı bu eser, Kastallânî'nin

Şâhih-i Buhârî şerhi *İrşâdü's-sârî*'nin mukaddimesinin şerhi olup hadislerle meşgul olanların fazileti, hadisleri ilk tedvîn edenler, Buhârî ve *el-Câmî'u's-şâhih*'ine dair bilgileri ve önemli hadis terimlerini ihtiva etmektedir. 5. *el-'Arâ'isü'l-vâzîhatü'l-gürer* (Kahire 1299). Ca'fer b. Hasan el-Berzencî'nin Bedir ve Uhud gazvelerine katılan ashabın faziletine dair *el-Manzûmetü'l-Bedriyye* (Câli-yetü'l-keder bi-esmâ'i aşhâbi seyyidi'l-melâ'ike ve'l-beşer) adlı eserinin şerhidir. 6. *el-Fevâkihü'l-ceniyye fî'l-mül-tekaâtü'n-naşviyye* (Kahire 1300). Dil ve edebiyata dairdir. 7. *el-Şaşrû'l-meb-nî 'alâ havâşî'l-muğnî* (Kahire 1301). İbn Hişâm'ın (ö. 761/1360) gramere dair *Muğnî'l-lebîb* adlı eserine el-Emîrû'l-Kebîr'in yaptığı şerhin hâşiyesidir. 8. *el-Vesâ'ilü'l-edebîyye fî'r-resâ'ili'l-Ah-debiyye* (Kahire 1301). İbrâhim el-Ahdeb ve diğer bazı kişilere yazdığı mektuplarla onların verdikleri cevapları ihtiva eder. 9. *Bâbü'l-fütûh li-ma'rifeti ahvâli'r-rûh* (Kahire 1304). Tasavvuf ve tevhide dair olup bazı felsefî konuları da içine alır. 10. *el-Mevâkibü'l-ilmîyye fî tav-zîhi'l-Kevâkibi'd-dürriyye* (Kahire 1304). Nahlile ilgili *el-Kevâkibü'd-dürriyye* adlı kitabını şerh mahiyetinde kaleme aldığı bir eserdir. 11. *el-Kelâm 'ale's-şufiyye min Su'ûdi'l-me'âli*. *Su'ûdü'l-me'âli* adlı eserinin tasavvufa dair bir bölümü olup Fransızca tercümesiyle birlikte basılmıştır (Cezayir 1307).

BİBLİYOGRAFYA :

Ali Paşa Mübârek, *el-Hıta'tü't-Tevfikıyye*, Kahire 1990, VIII, 90-92; C. Zeydân, *Meşâhîrü's-şark*, Kahire 1903, II, 144-145; L. Şeyho, *el-Âdâbü'l-'Arabiyye*, Beyrut 1910, II, 88; Serkis, *Mu'cem*, I, 358-361, 549; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 741-742; Zeki Mücâhid, *el-A'lamü's-sarkıyye*, Kahire 1369/1950, II, 138-139; Keh-hâle, *Mu'cemü'l-mu'ellifin*, VI, 203-204; Zirik-lî, *el-A'lam*, IV, 322-323; R. Y. Ebied, "al-Ab-yârî", *El*² Suppl. (İng.), s. 40.

ZÜLFİKAR TÜCCAR

ECDÂBİ

(bk. İBNÜ'L-ECDÂBİ).

ECE BEY

(ö. 712/1312)

Sarı Saltuk Türkmenleri'nin reisi.

Trakya ve Balkanlar'da faaliyet gösteren ilk Türkmen reislerinden olup kaynaklarda Ece Halil veya Halil Ece adıyla zikredilmektedir. Hacı Bektâş-ı Velî'nin